

C.Z.U.:616.858-008.6:614.2(478)

DOI: <https://doi.org/10.52692/1857-0011.2024.3-80.22>

CUNOȘTINȚE ALE MEDICILOR REFERITOR LA MANAGEMENTUL BOLII PARKINSON ÎN REPUBLICA MOLDOVA

¹Irina RUSU, medic rezident,^{1,2}Mădălina CEBUC, medic rezident,¹Oxana GROSU, dr. în șt. med., cercet. șt.,¹Galina CORCEA, dr. în șt., med., cercet. șt.,¹Lilia ROTARU, dr. în șt. med., cercet. șt.¹IMSP Institutul de Neurologie și Neurochirurgie „Dionisie Gherman”, Chișinău, Republica Moldova²IP Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”e-mail: madalinacebuc@gmail.com

Rezumat.

Boala Parkinson este a doua maladie neurodegenerativă ca frecvență după maladia Alzheimer, cu un mare impact medical, economic și social în lume, inclusiv în Republica Moldova. Cunoștințe teoretice și practice vaste, actualizate ale medicului sunt strict necesare pentru o abordare cât mai corectă și productivă atât pentru pacient, cât și pentru familia lui. Scopul studiului a fost analiza cunoștințelor medicilor neurologi în managementul pacienților cu boală Parkinson în Republica Moldova.

Materiale și metode. A fost efectuat un studiu observațional care a inclus 105 medici ce au completat un chestionar cu 34 de întrebări, timp de completare 15 minute. Rezultatele acestuia au fost analizate statistic.

Rezultate. Studiul a cuprins 72,4% de femei și 27,6% de bărbați, 82,9% fac parte din mediul urban, iar 17,1%- din rural, 92,4% nu dispun de grad științific, iar 7,6% dispun de grad științific. Din totalul de respondenți, 57,1% au afirmat că cunosc ghiduri/protocoale naționale și/sau internaționale pentru tratamentul bolii Parkinson. 79% au menționat că cunosc că pacienții cu boală Parkinson necesită nu doar tratament medicamentos dar și management non-medicamentos și 56,2% cunosc scale pentru măsurarea severității bolii Parkinson. În ultimii 5 ani 64,8% nu au beneficiat de instruire referitor la managementul bolii Parkinson, iar 35,2% au beneficiat: 11,4 % au participat la curs de perfecționare în țară, 22,9%- curs de perfecționare în străinătate, 12,4% au participat la congres național, 13,3% la congres internațional, 21,9% au participat la lecții organizate de societatea profesională. Totuși, un mare procent de respondenți spun că prezintă cunoștințe insuficiente pentru a lucra eficient cu pacienții cu boală Parkinson în fazele ei precoce (46,7%), cu pacienții cu boală Parkinson care au dezvoltat deja complicații motorii (49,5%), cu pacienții cu boală Parkinson și tulburări cognitive și de comportament (47,6%). Dintre aceștia, 75,2% au răspuns că au nevoie de cunoștințe suplimentare teoretice în managementul pacientului cu boală Parkinson, În același timp, 58,1% consideră o problemă majoră lipsa instruirilor/perfecționărilor în domeniul tulburărilor de mișcare.

Concluzie. Cunoștințele medicilor neurologi din Republica Moldova sunt considerate de majoritatea din ei insuficiente. Este stridentă necesitatea largirii oportunităților de cunoaștere atât la nivel național, cât și internațional.

Cuvinte cheie: Boala Parkinson, cunoștințe, medici neurologi.

Summary. Knowledge of doctors in the management of the patients with Parkinson disease in the Republic of Moldova.

Parkinson's disease is the second most common neurodegenerative disease after Alzheimer's disease with a great medical, economic and social impact in the world, including the Republic of Moldova. Extensive, up-to-date theoretical and practical knowledge of the doctor is strictly necessary for a more accurate and productive approach for both the patient and his family.

Objective of the study. Analysis of the knowledge of neurologists in the management of patients with Parkinson's disease in the Republic of Moldova.

Material and methods. An observational study was conducted where doctors completed a questionnaire with 34 questions for 15 minutes. The results were statistically analyzed.

Results. 105 questionnaires were completed, of which 72,4% are women, 27,6% are men, 82,9% are urban and 17,1% are rural. 92,4% do not have a scientific degree and 7,6% have a scientific degree. Of the total respondents, 57.1% said they know national and/or international guidelines/protocols for the treatment of Parkinson's disease. 79% mentioned that they know that patients with Parkinson's disease require not only drug treatment but also non-drug management, and 56,2% know scales for measuring the severity of Parkinson's disease. In the last 5 years 64,8% did not receive training on Parkinson's disease management, and 35,2% benefited: 11,4% attended the training course in the country, 22,9% - training course abroad, 12,4% attended the national congress, 13,3% at the international congress, 21,9% participated in lessons organized by the professional society. However, a large percentage of respondents say they have insufficient

knowledge to work effectively with patients with Parkinson's disease in its early phase (46,7%), patients with Parkinson's disease who have already developed motor complications (49,5%), patients with Parkinson's disease and cognitive and behavioral disorders (47,6%). Of these, 75,2% responded that they need additional theoretical knowledge in the management of Parkinson's disease patients, while 58,1% consider the lack of training/improvement in the field of movement disorders a major problem.

Conclusions. The knowledge of neurologist doctors in the Republic of Moldova is considered by most of them insufficient. There is a strong need to broaden knowledge opportunities both nationally and internationally.

Keywords: Parkinson disease, knowledge, neurologists.

Резюме. Знания докторов о болезни Паркинсона в Республике Молдова.

Болезнь Паркинсона является вторым по распространенности нейродегенеративным заболеванием после болезни Альцгеймера, имеющим большое медицинское, экономическое и социальное воздействие в мире, в том числе в Республике Молдова. Обширные, современные теоретические и практические знания врача абсолютно необходимы как для пациента, так и для его семьи.

Целью исследования был анализ знаний неврологов в управлении пациентов с болезнью Паркинсона в Республике Молдова.

Материалы и методы: Было проведено наблюдательное исследование, в котором участвовало 105 врачей. Вопросник, состоящий из 34 вопросов, был заполнен за 15 минут. Его результаты были статистически проанализированы.

Результаты. В исследовании приняли участие 72,4 процента женщин и 27,6 процента мужчин, 82,9 процента населения проживает в городских районах, а 17,1 процента - в сельских районах, 92,4 процента не имеют ученой степени и 7,6 процента - научной степени. Из общего числа респондентов 57,1% заявили, что они знают национальные и / или международные руководящие принципы / протоколы лечения болезни Паркинсона. 79% отметили, что они знают, что пациенты с болезнью Паркинсона нуждаются не только в лекарственном лечении, но и не в управлении лекарствами, и 56,2% знают шкалы для измерения тяжести болезни Паркинсона. За последние 5 лет 64,8% не прошли обучение по лечению болезни Паркинсона, а 35,2% - 11,4% прошли обучение в стране, 22,9% - за рубежом, 12,4% - в национальном конгрессе, 13,3% - на международном конгрессе, 21,9% участвовали в уроках, организованных профессиональным обществом. Тем не менее, большой процент респондентов говорит, что они не обладают достаточными знаниями для эффективной работы с пациентами с болезнью Паркинсона на ранних стадиях (46,7%), с пациентами с болезнью Паркинсона, у которых уже развились двигательные осложнения (49,5%) с пациентами с болезнью Паркинсона и когнитивными и поведенческими расстройствами (47,6%). 75,2% из них ответили, что им нужны дополнительные теоретические знания в управлении пациентом с болезнью Паркинсона. В то же время 58,1% считают серьезной проблемой отсутствие подготовки/улучшений в области двигательных расстройств.

Вывод: Большинство врачей считают, что уровень знаний неврологов в Республике Молдова является недостаточным. Существует острая потребность в расширении возможностей для получения знаний как на национальном, так и на международном уровне.

Ключевые слова: Болезнь Паркинсона, знания, неврологи.

Introducere.

Boala Parkinson (BP) este a doua maladie neurodegenerativă ca frecvență după maladia Alzheimer, dar și cauza cea mai frecventă a sindromului parkinsonian și a doua cauză de handicap motor de origine neurologică (după accidentul vascular cerebral) la subiectul vârstnic [1]. Caracterizată prin bradikinezie, tremor, rigiditate, instabilitate posturală, povara bolii mai este îngreunată de natura progresivă și de simptomele non-motorii. Importanța cunoașterii și înțelegerii rezidă în faptul că diagnosticul maladiei este până la urmă unul clinic și se bazează pe un set de criterii internaționale acceptate. În lume, mai mult de 10 milioane de persoane trăiesc cu boala Parkinson, dintre care aproape un milion în SUA. Anual, în SUA se stabilește diagnosticul de boala Parkinson la 90 000 de persoane. Se întâlnește în proporție de 0,3% în populația generală, având o tendință de creștere exponențială cu vârsta: 1,5% în populația cu

vârstă după 65 de ani și 3,5% în populația cu vârstă după 85 de ani [2]. Deși se manifestă, de obicei, în a șasea decadă a vieții, poate avea și debut mai precoce.

În Republica Moldova nu există la moment baze de date și rapoarte statistice privind boala Parkinson. Tratamentul bolii Parkinson a evoluat rapid în ultimii 10 ani odată cu apariția de noi medicamente, noi clase de medicamente și argumentarea bine meritată a interesului pentru tratamentul chirurgical. Însă, din păcate, lipsa de cunoștințe satisfăcătoare în rândul specialiștilor medicali poate prezenta o barieră pentru pacienții cu PD pentru a accesa tratamente adecvate, în special în țările în curs de dezvoltare [3]. Deși Adunarea Medicală Mondială susține și promovează autonomia pacienților și accesul la îngrijiri medicale de bună calitate fără discriminare conform Declarației de la Lisabona privind drepturile pacienților din 1984, există provocări notabile în furnizarea de îngrijiri medicale echitabile, în special în statele în

curs de dezvoltare, dar și în Republica Moldova, unde există multiple bariere – accesul la anumite medicamente antiparkinsoniene este limitat, lipsesc un șir de investigații și metode de tratament, nu există un centru specializat în managementul pacienților cu boala Parkinson, nu există registre de evidență a bolii, etc[4], [5].

Pacientul cu boala Parkinson parcurge o transformare colosală pe parcursul vieții, cu simptome care implică diverse sisteme de organe, fiecare etapă a bolii necesitând o abordare complexă, uneori multidisciplinară, ceea ce face recunoașterea și tratamentul să fie complicate. Respectiv, specialistul care tratează trebuie să fie unul competent, care cunoaște toate subtilitățile, care posedă cunoștințe actualizate. Studiul dat a fost inițiat cu scopul de a aprecia care este gradul de pregătire a medicilor care întâlnesc astfel de pacienți, care sunt barierele la nivel de cunoaștere în gestionarea cazurilor de boală Parkinson. Numai cunoscând situația reală cu care se confruntă specialiștii, dar și gradul lor de pregătire, se poate ajusta conduita la nivel național, se pot corija lacunele existente și se pot satisface necesitățile medicilor, pacienților și îngrijitorilor în abordarea cazului de BP spre binele pacientului, în conformitate cu tendințele țărilor înalt dezvoltate. Astfel, studiul dat furnizează date clare privind unele limitări în cunoștințe ale medicilor, ceea ce subliniază necesitatea perfecționării teoretice, încurajează participarea la conferințe internaționale la subiectul bolii Parkinson, dar și organizarea celor naționale.

La nivel internațional, în Singapore a fost efectuat un studiu cu scopul de a aprecia cunoștințele și practicile în gestionarea pacienților cu boală Parkinson în rândul medicilor generaliști și geriatriilor din instituțiile publice. Studiul a presupus analiza chestionarelor cu întrebări privind nivelul de încredere a medicilor generaliști și geriatri în diagnosticarea și inițierea tratamentului în PD, prescrierea medicamentelor, barierele în tratament, precum și modul de gestionare a pacientului cu boală Parkinson. [6]. Acest studiu a fost urmat de un șir de lecții teoretice și prezentări online cu informații în conformitate cu lacunele depistate în urma studiului.

Un alt studiu CAP multicentru a fost realizat în 2022 în China privind cunoștințele medicilor și asistentelor medicale despre tulburările cognitive și reabilitarea cognitivă în boala Parkinson. Chestionarul a inclus 35 de itemi pentru auto-completare, revizuit de 2 experți în domeniu cu stagiu de peste 20 de ani. A fost completat de 468 de lucrători medicali din 10 spitale diferite. În acest studiu, de asemenea, au fost depistate cunoștințe nesatisfăcătoare, indiferent de

departamentul în care activează, și au fost stabilite prerogative în procesul de educare și formare.

Un studiu CAP a fost deja realizat în Republica Moldova în 2022 privind cunoștințele medicilor neurologi referitor la managementul pacienților cu tulburări cognitive majore. Acesta a fost un studiu asemănător ca structură și obiective și care a elucidat, la fel, insuficiența cunoștințelor teoretice și practice ale medicilor și necesitatea actualizării lor [7]. Astfel, depistarea lacunelor de cunoștințe ar trebui să fie vizate în procesul de predare, formare și educație medicală continuă.

Materiale și metode.

A fost efectuat un studiu observațional pe parcursul anilor 2022-2023. În cercetare au fost incluși 105 medici care fac parte din echipa de management al pacientului cu boala Parkinson (medici de familie, neurologi, psihiatri, psihologi). Metoda de cercetare a fost descriptivă. A fost completat un chestionar cu 34 de întrebări pentru autocompletare, structurat în câteva compartimente, timp de completare 15 minute. Modalitatea de completare a fost atât online, cât și pe suport de hârtie. Chestionarul a inclus întrebări cu compliment simplu și multiplu, precedate de o introducere în care s-a explicat scopul studiului și importanța participării în studiu. Chestionarele au fost pre-testate și validate anterior derulării cercetării.

Etapetele cercetării au inclus:

- chestionarea, cu colectarea datelor și verificarea corectitudinii completării;
- analiza datelor obținute și prezentarea;
- confirmarea rezultatelor obținute prin studiul calitativ.

Rezultatele acestora au fost analizate prin metode statistice- matematice. Analiza datelor a fost efectuată manual și aranjată conform structurii Cunoștințe, Atitudini, Practici cu scopul formării categoriilor de analiză și sinteză ulterioară.

Rezultate.

Studiul a cuprins 72,4% de femei și 27,6% de bărbați, 82,9% fac parte din mediul urban, iar 17,1% rural, 92,4% nu dispun de grad științific, iar 7,6% dispun de grad științific. Conform răspunsurilor, 80% consultă pacienți cu boala Parkinson o dată în lună, 15,2% consultă o dată în săptămână, 2,9% zilnic și 1,9% de câteva ori pe zi.

Privind cunoștințele despre protocoale și criterii internaționale în stabilirea diagnosticului, din totalul de respondenți, 57,1% au afirmat că cunosc ghiduri/ protocoale naționale și/sau internaționale pentru tratamentul bolii Parkinson. Din lotul de respondenți, 81% cunosc care sunt criteriile clinice pentru stabilirea diagnosticului de boală Parkinson, 8,6 % nu cunosc.

La capitolul cunoștințelor teoretice despre boala Parkinson, 23,8% au menționat prezența obligatorie a tremorului de repaos, iar 38,1% – prezența obligatorie a bradikineziei. 47,6% au considerat că toate opțiunile sunt necesare pentru un diagnostic definitiv de boala Parkinson, iar 5,7% au menționat că nici una din acestea nu este necesară pentru un diagnostic definitiv. Studiul a arătat că 20% din respondenți consideră că boala Parkinson apare doar după vârsta de 60 ani, 23,8% cred că fumatul poate crește riscul de BP, iar 10,5% – că utilizarea în exces a cafeinei poate crește riscul de BP. 56,2% din respondenți consideră că hiposmia apare înainte de apariția tremorului și bradikineziei, 33,3% cred că constipațiile apar înainte de apariția tremorului și bradikineziei, 16,2% – că tulburările cognitive apar înainte de apariția tremorului și bradikineziei, iar 20% – că diskineziile apar înainte de apariția tremorului și bradikineziei.

În ceea ce privește cunoștințele despre tratamentul bolii Parkinson, după părerea a 55,2% din respondenți, majoritatea medicamentelor dopaminergice încetinesc evoluția bolii, iar 62,9% consideră că diagnosticul BP poate fi confirmat prin răspunsul pozitiv la administrarea medicamentelor dopaminergice. 79% au menționat că cunosc că pacienții cu boală Parkinson necesită nu doar tratament medicamentos dar și management non-medicamentos și 56,2% cunosc scale pentru măsurarea severității bolii Parkinson.

În ultimii 5 ani 64,8% nu au beneficiat de instruire referitor la managementul bolii Parkinson, iar 35,2% au beneficiat: 11,4% au participat la curs de perfecționare în țară, 22,9% – curs de perfecționare în străinătate, 12,4% au participat la congres național, 13,3% la congres internațional, 21,9% au participat la lecții organizate de societatea profesională. Totuși, un mare procent de respondenți spun că prezintă cunoștințe insuficiente pentru a lucra eficient cu pacienții cu boală Parkinson în fazele ei precoce (46,7%), cu pacienții cu boală Parkinson care au dezvoltat deja complicații motorii (49,5%), cu pacienții cu boală Parkinson și tulburări cognitive și de comportament (47,6%). Dintre aceștia, 75,2% au răspuns că au nevoie de cunoștințe suplimentare teoretice în managementul pacientului cu boală Parkinson. În același timp, 58,1% consideră o problemă majoră lipsa instruirilor/perfecționărilor în domeniul tulburărilor de mișcare.

Discuții.

Un studiu din Singapore privind cunoștințele în managementul pacienților cu boala Parkinson efectuat în 2022 a arătat că cel mai mare impediment îl întâlnesc medicii la capitol de “tipuri și / sau doze de medicamente”, deși numărul de ani de practică

al medicului pare să crească confortul în inițierea medicației [8].

În studiul din Singapore, există un potențial decalaj în formarea medicilor mai tineri în domeniul managementului PD care poate fi depășit cu ani de practică și experiență [6], însă în studiul nostru chiar și medicii mai în vârstă au menționat că posedă insuficiente cunoștințe și necesită perfecționări în domeniul tulburărilor de mișcare. De asemenea, lipsa practicii suficiente a medicilor din Republica Moldova se datorează faptului că, conform studiului nostru, ei consultă pacienți cu boala Parkinson foarte rar – 80% consultă o dată în lună și doar 2,9% zilnic.

Nivelurile mai scăzute de încredere ale medicilor în managementul pacienților cu boala Parkinson s-ar putea datora unei confluente de factori. Unele studii precum cel din Queensland din 2006, atribuie niveluri de încredere scăzute lipsei unei baze de cunoștințe. După ajustarea acestor covariabile, specialitatea medicală și durata practicii s-au dovedit a avea o influență semnificativă asupra familiarității medicului cu tipurile și dozele de medicamente în tratamentul bolii Parkinson, oferind siguranța în luarea deciziilor.

Plouvier et al. a descris într-un studiu rolul medicului de familie ca fiind unul pertinent în stadiile precoce ale bolii cu scop de a ameliora calitatea îngrijirii pacientului cu boala Parkinson. Având în vedere necesitatea unei abordări holistice, studiile internaționale demonstrează importanța modificării designului formării profesionale a medicilor pentru a ameliora nivelul de cunoaștere privind boala Parkinson. În special, materialele educative trebuie să fie focusate pe tipuri de medicație și dozaj, când trebuie inițiat tratamentul, ce întrebări trebuie adresate în timpul colectării anamnezei. Conform studiilor internaționale, trebuie instituite protocoale și ghiduri standardizate, traininguri oficiale, standardizarea măsurilor de management, dar, de asemenea, asigurarea unor canale de comunicare între medici neurologi, specialiști non-neurologi și comunitate pentru a asigura o continuitate a îngrijirii. Conform studiului nostru, în ultimii 5 ani 64,8% din respondenți nu au beneficiat de instruire referitor la managementul bolii Parkinson, ceea ce demonstrează un nivel scăzut de pregătire în fața unui astfel de pacient [9].

Concluzii.

Progresul înțelegerii bolii Parkinson impune o actualizare permanentă a cunoștințelor privind diagnosticul și tratamentul eficient. Identificarea și caracterizarea decalajului de cunoștințe este vitală pentru alocarea resurselor de formare și perfecționare, iar rezultatele descrise constituie baza pentru intervenții educaționale eficiente. În

Republica Moldova, la fel ca și în multe alte state, este importantă cunoașterea adecvată în materie de diagnostic și tratament al bolii Parkinson pentru un management eficient al acestor pacienți. Este de un interes comun largirea orizonturilor de perfecționare al medicilor în contextul în care tratamentul bolii Parkinson este unul complex și înalt individualizat.

Contribuție.

Cercetarea este efectuată în cadrul proiectului instituțional.

Bibliografie.

1. Bloem B. R., Okun M. S., Klein C. Parkinson's disease. 2021, *Elsevier B.V.* doi: 10.1016/S0140-6736(21)00218-X.
2. Parkinson disease A public health approach."
3. Radder D. L. M. *et al.*, Recommendations for the Organization of Multidisciplinary Clinical Care Teams in Parkinson's Disease. *J Parkinsons Dis*, vol. 10, no. 3, pp. 1087–1098, 2020, doi: 10.3233/JPD-202078.
4. Rotaru L., Grosu O., Groppa S. Current level of knowledge about Parkinson's disease cognitive impairment: review. *The Moldovan Medical Journal*, vol. 66, no. 2, 2023, doi: 10.52418/moldovan-med-j.66-2.23.15.
5. L. Rotaru, O. Grosu, S. Odobescu, and I. Moldovanu, "Pain experience in Parkinson's disease patients: preliminary results of a cohort study," *The Moldovan Medical Journal*, vol. 66, no. 1, 2023, doi: 10.52418/moldovan-med-j.66-1.23.05.
6. Li J. *et al.*, Survey on general knowledge on Parkinson's disease in patients with Parkinson's disease and current clinical practice for Parkinson's disease among general neurologists from Southwest China. *Clin Neurol Neurosurg*, vol. 118, pp. 16–20, Mar. 2014, doi: 10.1016/j.clineuro.2013.12.009.
7. Caliga I., Grosu O., Odobescu S., Rotaru L., Corcea G., Moldovanu I., Physician's knowledge, attitudes and practices regarding the management of major cognitive disorders in the Republic of Moldova. vol. 64, p. 80009, 2021.
8. Lim I. C. Z. Y., Saffari S. E., Neo S. A cross-sectional study of knowledge and practices in the management of patients with Parkinson's disease amongst public practice-based general practitioners and geriatricians. *BMC Health Serv Res*, vol. 22, no. 1, 2022, doi: 10.1186/s12913-022-07503-7.
9. Clarke C. E., Medical management of Parkinson's disease. 2002, *BMJ Publishing Group*. doi: 10.1136/jnnp.72.suppl_1.i22.